

Mavi Kart Hamillerinin Türk Vatandaşlarına Tanınan Haklardan Aynen Yararlanacağına İlişkin Düzenlemeye Eleştirel Bir Bakış

A Critical Perspective on the Regulation Regarding the Benefit of the Same Rights as Turkish Citizens by Blue Card Holders

Necla Öztürk*

Öz

Türk kanun koyucusu, Almanya, Belçika, Avusturya gibi Türk vatandaşlarının yoğun olduğu ülkelerde yaşayan ve çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığından ayrılan kişilerin, bazı istisnalar dışında, Türk vatandaşı gibi muamele görmesine imkân veren bir düzenleme yapma ihtiyacı duymuştur. Bu amaçla, ilk kez 1995 yılında yapılan yasal düzenleme daha sonra uygulamada görülen sorunlar ve ihtiyaçlar doğrultusunda 2004, 2009 ve 2012 yıllarında değiştirilmiştir. Kabul edilen bu düzenlemeler ile mavi kartlılar adını verdiğimiz özel statülü yabancı grubu yaratılmış ve mavi kart hamillerinin sahip olduğu/olmadığı haklar belirtilmiştir. Ancak uygulamada konuya ilişkin sorunlar devam etmektedir. Bu sorunların temel nedeni ise pozitif düzenlemede yer alan “...Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanırlar” ifadesinin yorumundaki farklılıklardır. Bu durumun yarattığı sorunları gidermenin en iyi yolu ise bu hükümde revizyona gidilmesi veya mavi kart hamillerinin durumunun özel olarak düzenlenmesidir.

Anahtar Kelimeler

Çifte Vatandaşlık, Mavi Kart Hamili, Yabancı, Özel Statülü Yabancı, Türk Vatandaşlığı Kanunu

Abstract

The Turkish legislature needs to enact a regulation that would allow Turkish nationals living in countries with significant populations of Turkish citizens, such as Germany, Belgium, and Austria, to continue to be treated like Turkish citizens, although with some exceptions for those who renounced their citizenship when obtaining their permission to leave Turkey. To address this, a regulation was placed into effect for the first time in 1995 and amended in t 2004, 2009, and 2012 in response to changes in factual circumstances related to the regulation. With the promulgation of these regulations, a special foreigner status group, termed blue cardholders, was created and purportedly defined the rights of the blue cardholders. However, in practice, the problems remain to be resolved. The main reason for these problems is the difference in the interpretation of the broad but ambiguous statement “they enjoy the same rights that are given to Turkish citizens” in the positive regulation. The best way to solve the problems created by this situation is to revise this provision to regulate the status and rights of blue cardholders with specificity.

Keywords

Dual Citizenship, Blue Cardholders, Foreigner, Foreigner with Special Status, Turkish Citizenship Law

* Sorumlu Yazar: Necla Öztürk (Doç. Dr.), Akdeniz Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı, Antalya, Türkiye.
E-posta: ozturknecla@akdeniz.edu.tr ORCID: 0000-0003-1259-980X

Atf: Öztürk N, “Mavi Kart Hamillerinin Türk Vatandaşlarına Tanınan Haklardan Aynen Yararlanacağına İlişkin Düzenlemeye Eleştirel Bir Bakış” (2021) 41(2) PPIL 955. <https://doi.org/10.26650/ppil.2021.41.2.951839>

Extended Summary

Recently, it has become common for individual EU citizens to migrate to other countries seeking work, education, and better living conditions. Similarly, especially in the last 50 years, many Turkish citizens have immigrated to various European countries, including particularly Germany, France, the Netherlands, and Austria, to work, settle, and, unfortunately, deal with the problems created by being a foreigner in a country. However, since many European countries, including Germany and Austria, do not recognize dual citizenship, Turkish citizens have had to renounce Turkish citizenship and obtain a renunciation permit in order to relocate to these countries. It is not unexpected that Turkish nationals, who seek to achieve better living standards in the foreign country they have migrated to, do not want to be treated as foreigners in the society where they now live. They attempt to avoid this stigma by acquiring those countries' citizenship and thereby being included as a member of their new community. However, since, as noted, some European countries, especially Germany and Austria, do not accept dual citizenship, many Turkish citizens were forced to renounce their Turkish citizenship when obtaining permission to emigrate, even though they did so unwillingly.

It is obvious that those who forsake Turkish citizenship by obtaining permission to renounce it will hold the status of a foreigner. However, the Turkish legislature eliminated the problems caused by this loss of Turkish citizenship for those living in countries such as Germany, Belgium, and Austria, where Turkish citizens are more densely populated. Under the new regulation, a former Turkish citizen who gave up Turkish citizenship by obtaining a renunciation permit may have the opportunity to be treated as a Turkish citizen with some exceptions. This regulation was issued for the first time in 1995 and was amended in 2004 and 2012, based on the need to conform to then-existing factual circumstances. All these regulations aim to provide a national status document to those who are Turkish citizens by birth and who later renounce their Turkish citizenship through procedurally obtaining revocation permission. Those who carry this document, which was initially referred to as a pink card and later called a blue card, are given more privileged rights than certain other foreigners. This category of persons is now deemed to be foreigners with special status.

Although the rights of blue cardholders are specified in the regulations, there are some differences, especially in the interpretation of the phrase "they enjoy the same rights granted to Turkish citizens" by law. This study aims to draw attention to some of the problems encountered due to the ambiguity of the above-mentioned phrase. The study will also evaluate the limits of the rule regarding the treatment of blue cardholders as Turkish citizens within the framework of the opinions in the doctrine and in light of recent Supreme Court decisions.

One of the problems seen in practice with blue cardholder status is whether there are foreign elements among blue cardholders as a party. Considering that the persons

in question are no longer Turkish citizens, we believe that the issue of foreign elements in such disputes is too obvious to require further consideration.

Apart from this issue, discussions continue on issues such as extradition or deportation, as well as whether blue cardholders will be treated as Turkish citizens for purposes of Foreign Service debt, which is a matter related to the Turkish social security system. On the basis of the discussions and the problems encountered in practice, the Turkish Citizenship Act (TVK) No. 5901 has taken a different interpretation of the provision of Article 28. There is a consensus that these individuals should be deemed to be in the category of “foreigners with special status.” When evaluated within this framework, it is clear that foreigners with special status are “foreigners” at first glance, but they have more privileged granted rights than other foreigners. As a result of the provision in Article 28 of Law No. 5901, having privileged rights does not remove the person concerned from foreign status and does not make him a Turkish citizen.

Although we have agreed on the purpose of the legislature in putting this provision in Article 28 initially and then considered its effectiveness regarding the protection of the rights of Turkish citizens living abroad, the provision does not change the fact that blue cardholders are, in essence entitled foreigners. Therefore, this status should be taken into account in solving the problems encountered with their status in practice and implementation.

According to Article 28 of Law No. 5901, those who acquire Turkish citizenship by birth and renounce that citizenship by obtaining permission to depart will be considered Turkish citizens, with some exceptions. In order to benefit from a right, it is usually necessary to be a Turkish citizen. The view that assumes that having a blue card has removed these rights clearly exceeds the legislature’s purpose. While we do not think the blue card process has removed all rights, we also believe that it is not possible to argue that the legislature’s aim was to ensure that the children of these people, or perhaps even their grandchildren, who have never been to Turkey or even speak Turkish be treated as Turkish citizens. If the legislature had such a purpose, it should have made a clear provision to that effect in Article 28 of TVK No. 5901 that “The condition of being a Turkish citizen, which is sought in some laws, is not required for obtaining the rights of Turkish citizens.” That is, a person may not have been born a citizen, but if the person renounces the citizenship by obtaining a leave, that person may still exercise many of the rights of citizenship.”

As a result, a revision should be made in TVK numbered 5901, specifically to ensure that Turkish citizens continue to benefit from their citizens, in order to terminate the discussions on the subject, and to clearly delineate the particular rights blue cardholders enjoy. We also believe that it would be appropriate and desirable to specifically regulate the status of blue cardholders in the subsequent relevant laws.

Mavi Kart Hamillerinin Türk Vatandaşlarına Tanınan Haklardan Aynen Yararlanacağına İlişkin Düzenlemeye Eleştirel Bir Bakış

Genel Olarak

Vatandaşı olduğu ülkeden ayrılan ve başka bir ülkede yaşamaya başlayan kişiler esas itibarıyla vatandaşı olduğu ülke ile bağlarını koparmamakta, çoğu kez aile üyeleri ve sosyal çevreleri bu ülkede olduğu için, ayrıldıkları ülke ile ilişkilerini devam ettirmektedir. Dolayısıyla başka bir ülkeye göç eden kişiler hem vatandaşı oldukları ülke ile ilişkilerine devam etmek hem göç ettikleri ülkede yabancı muamelesi görmeden yaşamını sürdürmek ister. Bunu sağlayabilmenin en kolay yolu ise, sahip oldukları vatandaşlık yanında göç ettikleri devletin de vatandaşlığını kazanmak yani çifte vatandaşlığa sahip olmaktır¹. Ancak bazı devletlerin² yasal düzenlemelerinde yer alan çifte/çok vatandaşlık yasağı bu olanağı ortadan kaldırmakta ve vatandaşı olduğu ülke dışında yaşayan kişileri bir seçim yapmaya zorlamaktadır. Bu seçimle birlikte, yabancı ülkede yaşayan kişiler ya yaşadıkları ülkenin vatandaşlığını kazanıp, vatandaşı olduğu ülke bakımından yabancı statüsüne tâbi olacak ya da doğumla kazandığı vatandaşlığı muhafaza edip, yaşadığı ülkede yabancı statüsünde yaşamının getirdiği sınırlamalara katlanacaktır.

Türkiye'nin özellikle 1960'lı yıllardan itibaren Avrupa ülkelerine göç veren bir ülke konumunda olduğu ve bu ülkelerin bazılarının çifte vatandaşlığa izin vermediği gerçeğini göz önünde bulunduran Türk kanun koyucusu, yaşadığı ülkenin vatandaşlığını kazanmak için Türk vatandaşlığından çıkmak zorunda kalan kişilere bazı ayrıcalıklı haklar tanıdığı, bu kişilerin kendilerini Türk vatandaşı gibi hissetmeleri amacıyla özel statülü (imtiyazlı) yabancı³ grubu oluşturmuştur. Türk vatandaşlık hukukunda mavi kart hamilleri (mavi kartlılar) olarak bilinen bu düzenleme ile yabancı ülkelerde ikamet eden ve ikamet ettiği devletin vatandaşlığını kazanan Türklerin sayısı da arttırılmak istenmiştir⁴.

1 Günümüzde Vatandaşlık Hukukunun direktif ilkelerinden biri olan “herkesin sadece bir vatandaşlığı olmalıdır” ilkesi önemini yitirmeye başlamış, çifte ya da çok vatandaşlık durumu sıklıkla görülür olmuştur. Ancak bu durumun yarattığı sorunlar da azımsanmayacak düzeydedir: Konuya ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz.: Ebru Karademir, ‘Türk Hukukunda Çifte/Çok Vatandaşlıktan Kaynaklanan Sorunlar’ (2018) 20 (1) Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 239-264.

2 Bu devletlere örnek olarak Almanya, Avusturya, Danimarka, Hollanda verilebilir.

3 Gülin Güngör, *Tabiiyet Hukuku Gerçek Kişiler-Tüzel Kişiler-Şeyler* (7th edn, Yetkin 2019) 179; Ergin Nomer, *Türk Vatandaşlık Hukuku* (25th edn, Filiz 2018) 128-129; B Bahadır Erdem, *Türk Vatandaşlık Hukuku* (Beta 2010) 208 vd; Aysel Çelikel and Günseli Öztekin Gelgel, *Yabancılar Hukuku* (24th edn, Beta 2018) 30 vd; Salimya Ganiyeva, ‘Mavi Kartlıların Türkiye’de Görülen Boşanma Davalarında Uygulanacak Hukuk’ (2017) 23 (2) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 361, 367; Uğur Tütüncübaşı, ‘Türk Vatandaşlığından Çıkma ve 6304 Sayılı Kanun Kapsamında Türk Vatandaşlığından Çıkanların Hakları (Yeni “Mavi Kart” Uygulaması)’ (2011) 13(2) Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 153, 170. Özel statülü yabancı, buldukları ülkelerdeki hukuki durumları, milletlerarası teamül, milletlerarası örf ve adet kuralları, milletlerarası sözleşmeler veya iç hukuk kurallarınca diğer vatandaşlara göre özellik arz eden, ayrıcalıklı durumda olan kişiler: Vahit Doğan, *Türk Yabancılar Hukuku* (5th edn, Savaş 2020) 16. Türk hukuku açısından mavi kart hamillerinin özel statülü yabancı grubuna dahil kişi gruplarından sadece biri olduğunu düşünmekteyiz.

4 Türk hukukunda mavi kart düzenlemesine yer verilmemiş olsaydı, Türk vatandaşlığından çıkan kişiler yabancı statüsüne tâbi olacak yani diğer yabancılarla aynı haklara sahip olacaktı: Vahit Doğan, *Türk Vatandaşlık Hukuku* (5th edn, Savaş 2017) 136; Elif Hande Altıntaş, ‘Doğumla Türk Vatandaşı Olup Çıkma İzni ile Türk Vatandaşlığından Ayrılan Kişilerin (Mavi Kart Hamillerinin) Sosyal Güvenlik Hakkı’ (2019) 2 YBHD 391, 394. Bu durum ise birçok Türk vatandaşının yaşadığı yabancı devlet vatandaşlığını kazanmasını engelleyerek Türkiye’nin politikasına ters bir durumun oluşmasına neden olacaktı. Zira Türk vatandaşlığından çıkmak isteyen Türk vatandaşları, vatandaşlıktan çıktıktan sonra yabancı statüsüne tâbi olacaklarını öğrenince vatandaşlıktan çıkmaktan vazgeçmekteydi; Turgut Turhan, ‘Türk Vatandaşlığından Çıkanların Hakları’ (1997) 46 Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 41, 43-44; Altıntaş (n 4) 394-395.

Bu çalışmanın amacı, esas itibariyle, çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığından ayrılan kişilerin Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanabilmesini öngören Kanun hükmünün uygulamada yarattığı sorunlara değinmek ve bu hükmün nasıl yorumlanması gerektiğini incelemektir. Bu inceleme yapılırken öncelikle mavi kartın tanımı ve tarihçesi konusunda genel bilgi verilecek, daha sonra özel düzenlemelerle mavi kart hamillerine tanınan haklara değinilecektir. Çalışmanın son kısmı ise, Yargıtay kararları çerçevesinde özellikle boşanma, nafaka gibi davalarda taraflardan birinin ya da ikisinin mavi kart hamili olması durumunda Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku açısından yabancılık unsurunun var olup olmadığına, mavi kart hamillerinin Yabancılar Hukukunun konusuna giren -suçluların iadesi, sınır dışı etme, teminat yatırma yükümlülüğü gibi- konularda Türk vatandaşı gibi muamele görüp görmeyeceğine ve nihayet mavi kart hamillerinin yurtdışı hizmet borçlanması meselesine ayrılmıştır.

I. Mavi Kart Tanımı ve Tarihçesi

A. Tanım ve Mavi Kart Hamili Olabilmenin Koşulları

Doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler⁵ ve bunların altsöylarına verilen ve bu kişilerin 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun⁶ 28. maddesinde belirtilen haklardan faydalanabileceklerini gösteren resmî belgeye mavi kart denir⁷.

Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere mavi karta sahip olabilmek için aranan ilk şart Türk vatandaşlığının doğumla kazanılmış olmasıdır. Bir başka deyişle, Türk vatandaşlığını herhangi bir yolla sonradan kazanan bir kişinin mavi kartlı olması mümkün değildir.

Mavi karta sahip olabilmek için aranan diğer şart, ilgilinin çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığından ayrılmasıdır. Zira Türk vatandaşlığını doğumla kazanıp sonradan kaybetmek mavi kartlı olmak için tek başına yeterli değildir. Doğumla Türk vatandaşı olan kişiler, sadece çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığından ayrılmaları hâlinde mavi kart sahibi olabilir. Bu nedenle, izin almadan Türk vatandaşlığından çıkan kişiler -Türk vatandaşlığını kaybedenler, Türk vatandaşlığı iptal edilenler ya da seçme hakkını kullanarak Türk vatandaşlığından ayrılanlar- mavi kart sahibi olamaz⁸.

5 Bu çalışmada "Türk vatandaşlığını çıkma izni almak suretiyle kaybedenler" ifadesi, Türk vatandaşlığından çıkmak için yetkili makamlara müracaat etmiş ve çıkma belgesi olarak Türk vatandaşlığını kaybetmiş kişileri ifade etmek için kullanılmaktadır.

6 Türk Vatandaşlığı Kanunu, Kanun Numarası: 5901, Kabul Tarihi: 29.05.2009, RG 12.06.2009/27256; bundan böyle "5901 sayılı TVK veya 5901 sayılı Kanun" olarak anılacaktır.

7 Türk mevzuatındaki benzer tanımlar için bkz.: Nüfus Hizmetleri Kanunu, Kanun Numarası: 5490, Kabul Tarihi: 25.04.2006, RG 29.04.2006/26153, m. 3/1-m; Nüfus Hizmetleri Uygulama Yönetmeliği, RG 09.05.2020/31122, m. 4/1-z. Ayrıca Ganiyeva (n 3) 363 vd.

8 Karşı yönde görüş için bkz.: Tütüncübaşı, *Mavi Kartlılar* (n 3) 180.

Mavi kart hamili olabilecek kişiler, doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler ile bunların üçüncü dereceye kadar alt soylarıdır⁹. 5901 sayılı TVK'nın 28. maddesinin dördüncü fıkrasına göre, Cumhurbaşkanı gerekli görmesi halinde üçüncü dereceden itibaren hangi dereceye kadar olan altsoyların bu maddede tanınan haklardan faydalanabileceğini belirleyebilir.

B. Düzenlemenin Tarihsel Gelişimi

1. Mülga 403 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'ndaki Düzenleme

Mülga 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun¹⁰ orijinal metninde konuya ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktaydı. Nitekim 403 sayılı TVK'nın "Genel Olarak Yabancı Muamelesi" başlığını taşıyan 29. maddesinde¹¹, Türk vatandaşlığını kaybeden kişilerin kayıp tarihinden başlayarak yabancı muamelesine tâbi tutulacağı kabul edilmişti. Dolayısıyla Türk vatandaşlığını kaybeden kişiler herhangi bir ayrıcalığa sahip olmayıp, yabancı olarak kabul edilmiş, Türkiye'de ikamet etme, taşınmaz mal edinme, miras ve çalışma hakkı gibi konularda Türk kanunlarının yabancılara tanıdığı haklardan faydalanabilecekleri düzenlenmişti. Ancak Türk vatandaşlarının yoğun olarak yaşadığı ve çifte vatandaşlığı kabul etmeyen bazı Avrupa ülkelerinde -özellikle Almanya, Avusturya, Danimarka, Hollanda gibi- yaşayan vatandaşlarımız, buldukları ülkede siyasî, ekonomik, kültürel ve sosyal haklar açısından daha etkin olmak, yaşadıkları ülkenin vatandaşlığını kazanmak ama Türk vatandaşlığını da kaybetmek istemiyordu. Zira yabancı bir ülkeye göç etmek zorunda kalan Türk vatandaşları ya yaşadıkları ülkede yabancılar hukukunun sınırlamalarına maruz kalmakta ya da Türkiye ile vatandaşlık bağlarını koparmak zorundaydı. Bu durumdaki Türk vatandaşlarını korumak amacıyla 403 sayılı TVK'da değişiklik yapma ihtiyacı doğmuş ve bu kişilere diğer yabancılara tanınmayan bazı haklar tanınmıştır.

2. 1995 Yılında 4112 Sayılı Kanun'la Yapılan Değişiklik

Mavi Kart (eski Pembe Kart)¹² sahiplerine ilişkin ilk düzenleme 403 sayılı TVK'da

9 Bu kişilerin çıkma izin belgesinde kayıt altına alınması konusunda bkz: Güngör (n 3), s 181-182 ve dn 501.

10 Türk Vatandaşlığı Kanunu, Kanun Numarası: 403, Kabul Tarihi: 11.02.1964, RG 22.02.1964/11638; bundan böyle "403 sayılı TVK veya 403 sayılı Kanun" olarak anılacaktır.

11 403 sayılı TVK'nın 29. maddesine göre; "bu kanun gereğince Türk vatandaşlığını kaybeden kişiler, kayıp tarihinden başlayarak yabancı muamelesine tâbi tutulur. İkamet, gayrimenkul edinme ve ferağı, miras ve çalışma gibi konularda ancak Türk kanunlarının yabancılara tanıdığı haklardan faydalanabilirler. 33 ve 35 inci maddeler hükümleri saklıdır".

12 Kanunda belirtilen haklardan yararlanabilmeyi kolaylaştırmak için, ilgililere verilerek üzere İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünce düzenlenen kimlik belgesine halk arasında "pembe kart" denilmekteydi. Anılan bu belgenin resmî adı ise "4112 sayılı Kanunla saklı tutulan hakların kullanılmasına ilişkin belge"dir. Ayrıntılı bilgi için bkz: Rona Aybay, *Vatandaşlık Hukuku* (İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 2004) 203, dn 16; Bülent Çiçekli, "Türk Vatandaşlığından İzin Alarak Çıkma" (2000)(4) Ankara Barosu Dergisi 63, 72; Zeynep Derya Tarman, "Türk Vatandaşlığından Ayrılan ve Yurtdışında Yaşayanların Özel Hukukî Statüsü" in Kay Hailbronner and Bilgin Tiryakioğlu and Esin Küçük and Katja Schneider (eds), *Vatandaşlık, Göç- Mülteci ve Yabancılar Hukukundaki Güncel Gelişmeler* (Türkiye Barolar Birliği Yayınları 2010) 206, 218.

1995 yılında 4112 sayılı Kanunla¹³ yapılan değişiklikle getirilmiştir¹⁴. Bu değişiklikle Türk yabancılar hukuku sisteminde özel statülü yabancı kategorisi oluşturularak¹⁵ bu kişilere ayrıcalıklı haklar tanınmıştır. Nitekim 403 sayılı TVK'nın 29. maddesinde 1995 yılında yapılan değişiklik ile Türk vatandaşlığını kaybeden kişilerin kayıp tarihinden başlayarak yabancı muamelesine tâbi tutulacağına ilişkin düzenleme korunmuş, doğumla Türk vatandaşlığını kazanmış olup da çıkma izni almak suretiyle yabancı bir devlet vatandaşlığını kazanan kişiler ve bunların kanunî mirasçılarının Türkiye Cumhuriyetinin millî güvenliği ve kamu düzenine ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla ülkede ikamet, seyahat, çalışma, miras, taşınır ve taşınmaz mal iktisabı ile ferağ gibi konularda Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam edecekleri hüküm altına alınmıştır. Görüldüğü üzere, 1995 yılında getirilen düzenleme ile o zaman halk arasında “pembe kart” olarak anılan belge hamillerinin hangi haklardan yararlanamayacakları değil, hangi haklardan yararlanabileceği sayılmıştır. Bu değişikliğe paralel olarak Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin¹⁶ 42. maddesinde de değişiklik yapılmış ve bu kişilere istekleri üzerine durumlarını gösteren bir belgenin verileceği ifade edilmiştir.

4112 sayılı Kanunla yapılan değişiklikler doktrinde çeşitli gerekçelerle eleştirilmiş¹⁷ ve bu eleştiriler göz önüne alınarak ilgili maddede zaman içinde değişiklikler yapılmıştır.

3. 2004 yılında 5203 Sayılı Kanun'la Yapılan Değişiklik ve 5901 sayılı TVK'daki Düzenleme

1995 yılında yapılan değişikliğe yöneltilen eleştirileri gidermek amacıyla 2004 yılında 29. madde tekrar değiştirilmiştir. 5203 sayılı Kanunla¹⁸ yapılan değişiklikle

13 Türk Vatandaşlığı Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun, Kanun Numarası: 4112, Kabul Tarihi: 07.06.1995, RG 12.06.1995/22311.

14 1995 yılında 403 sayılı TVK'nın 29. maddesinde yapılan değişiklik konusunda ayrıntılı bilgi ve yorumlar için bkz: Aybay (n 12) 201 vd; Tütüncübaşı, *Mavi Kartlılar* (n 3) 172 vd; Hacı Can and Ekin Tuna, *Mavi Kartlı Yabancılar* (Adalet 2018) 25 vd. Ayrıca değişikliğin gerekçesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: Türk Vatandaşlığı Kanununun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı ve İçişleri Komisyonu Raporu (1/846) TBMM Tutanak Dergisi, C. LXXXVIII, S Sayısı 842).

15 Can and Tuna (n 14) 37; Musa Aygül, ‘Vatandaşlığı Çıkma İzni Ararak Kaybedenlerin Kamu Görevine Girme Yasağı’ (2010) (14)(1) Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 31, 41. Doktrinde “özel statülü yabancı” terimi yerine “ayrıcalıklı yabancı statüsü” tabiri de kullanılmaktadır: Aybay (n 12) 202; Tütüncübaşı, *Mavi Kartlılar* (n 3) 207.

16 11/2/1964 tarihli ve 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik RG 01.07.1964/11742.

17 Bu eleştirilerden ilki; düzenleme kapsamına giren kişiler bakımından tereddütlere neden olduğu noktasındaydı. Nitekim “doğumla Türk vatandaşlığını kazanmış olup da sonradan çıkma izni almak suretiyle yabancı devlet vatandaşlığını kazanan kişiler” ifadesinin nasıl yorumlanacağı konusunda uygulamada sorun yaşanmış; Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü ve Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü ilgili hükmü dar yorumlamış ve yalnızca çıkma izni alındığı anda henüz yabancı bir devlet vatandaşlığına sahip olmayan kişilerin söz konusu haklardan yararlanabileceğini esas almıştır. İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'nün 18.4.1996 tarihli yazısı ve Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'nün 23.5.1996 tarihli yazısı. Benzer yönde görüş için bkz: Fügen Sargın, *Yabancı Gerçek Kişilerin Türkiye’de Taşınmaz Mal ve Sınırlı Ayni Haklardan Yararlanmaları* (Yetkin 1997) 187, dn 400; Tarman (n 12) 219. Doktrinde, kanun değişikliğinin amacının yabancı ülkelerde yaşayan Türklerin hem Türkiye ile bağlantılarının devam etmesini sağlamak, hem buldukları ülkelerinin sistemine entegre olmalarını teşvik etmek olduğu vurgulanmış ve hükmün dar yorumlanmaması gerektiği savunulmuştur. 4112 sayılı Kanunla yapılan değişiklik konusunda yapılan bir diğer eleştiri de kanunî mirasçılarının da kapsama alınması hususudur. Doktrindeki bir görüşe göre; kanunî mirasçı olmasına karşın Türkiye veya Türk vatandaşlığı ile hiçbir bağı olmayan kişilerin de bu yolla ayrıcalıklı statüden yararlandırılması yerinde değildir: Turhan (n 5) 54. Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: Can and Tuna (n 14) 27 vd.

18 Türk Vatandaşlığı Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun, Kanun Numarası: 5203, Kabul Tarihi: 29.06.2004, RG 06.07.2004/25514.

birlikte, doğumla Türk vatandaşı olup da, İçişleri Bakanlığında vatandaşlıktan çıkma izni alanların ve bunların -vatandaşlıktan çıkma belgesinde kayıtlı- reşit olmayan çocuklarının; Türkiye Cumhuriyetinin millî güvenliğine ve kamu düzenine ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla, askerlik hizmetini yapma yükümlülüğü, seçme-seçilme, kamu görevlerine girme ve muafin araç veya ev eşyası ithal etme hakları dışında, sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış hakları saklı kalmak ve bu hakların kullanımında ilgili kanunlardaki hükümlere tâbi olmak şartıyla Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam edecekleri düzenlenmiştir¹⁹.

5203 sayılı Kanunla yapılan değişiklikler incelendiğinde önceki düzenlemeye yönelik eleştirilerin dikkate alındığı, ancak mavi kart hamillerinin yararlanacakları hakların değil yararlanamayacakları hakların düzenlendiği görülmektedir. Doktrinde 2004 yılında yapılan değişiklikle birlikte mavi kart hamillerinin Türk vatandaşlarına tanınan haklardan yararlanmasının kural, yararlanmamasının ise istisna haline getirilmiş olduğu, bu nedenle mavi kart hamillerinin Türk vatandaşlarına tanınan haklardan bazı istisnalar dışında aynen yararlanacağı görüşü ileri sürülmüş olmakla birlikte²⁰, kanun koyucu mavi kart hamillerine tanınan bazı ayrıcalıkları -ülkeye girişte vize alma²¹ veya ülkede ikamet etmede ikamet izni alma²² mecburiyetlerinin olmaması gibi- ilgili kanunlarda ayrıca düzenleme ihtiyacı duymuştur.

5203 sayılı Kanunla yapılan değişiklikler, önceki düzenlemeye nazaran olumlu farklılıklar içerse de bazı hususların eksik kaldığı gerekçesiyle doktrinde yine eleştirilere maruz kalmıştır²³. 2004 yılında yapılan bu değişiklik, 2009 yılında kabul edilen 5901 sayılı TVK'da da aynen benimsenmiştir²⁴.

19 5203 sayılı Kanunla kabul edilen değişiklik aynen şöyledir: “*Bu Kanun gereğince Türk vatandaşlığını kaybeden kişiler, kayıp tarihinden başlayarak yabancı muamelesine tâbi tutulur. Ancak doğumla Türk vatandaşı olup da, İçişleri Bakanlığında vatandaşlıktan çıkma izni alanlar ve bunların vatandaşlıktan çıkma belgesinde kayıtlı reşit olmayan çocukları; Türkiye Cumhuriyetinin millî güvenliğine ve kamu düzenine ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla, askerlik hizmetini yapma yükümlülüğü ve seçme-seçilme, kamu görevlerine girme ve muafin araç veya ev eşyası ithal etme hakları dışında, sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış hakları saklı kalmak ve bu hakların kullanımında ilgili kanunlardaki hükümlere tâbi olmak şartıyla Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam ederler. Kanunun 33 ve 35 inci madde hükümleri saklıdır*”.

20 Can and Tuna (n 14) 30.

21 Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun (Kanun Numarası: 6458, Kabul Tarihi: 04.04.2013, RG 11.04.2013/28615) “Vize Muafiyeti” başlığını taşıyan 12. maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendi uyarınca 29/5/2009 tarihli ve 5901 sayılı *Türk Vatandaşlığı Kanununun 28. maddesi kapsamında olduğu anlaşılan yabancılardan Türkiye'ye girişte vize şartı aranmaz*.

22 Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun “İkamet İzninden Muafiyet” başlığını taşıyan 20. maddesinin birinci fıkrasının (f) bendi uyarınca 5901 sayılı *Kanunun 28. maddesi kapsamında olanlar ikamet izninden muaf tutulur*.

23 Bu değişikliğe yöneltilen eleştirilerden ilki kimlik numarasına ilişkindir. Zira Türk vatandaşlığından çıkan kişilerin nüfus kayıtları kapatılmakta ve bu kişilere yabancı kimlik numarası da verilmemekteydi. Bunun sonucunda Türk vatandaşlığından çıkan bu kişiler, kimlik (vatandaşlık) numarası ile işlem yapılan her yerde (özellikle resmî işlemlerde) önemli sorunlarla muhatap olmaktaydı. 5203 sayılı Kanunla yapılan değişikliklere yönelik getirilen bir diğer eleştiri de mavi kart hamillerinin sonradan doğan çocuklarının durumu konusundaki belirsizlikti. Doktrinde bu durumun aile bütünlüğüne olumsuz etkileri olacağı ve sonraki nesillerin Türkiye ile bağlarını zayıflatacağı ileri sürülmüştür Konuya ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz: Can and Tuna (n 14) 29 vd; Aybay (n 12) 204 vd.

24 5901 sayılı TVK'nın ilk metninin “Çıkma İzni Almak Suretiyle Türk Vatandaşlığını Kaybeden Kişilere Tanınan Haklar” başlığını taşıyan 28. maddesine göre, “*Doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler ve kendileri ile birlikte işlem gören çocukları; millî güvenliğe ve kamu düzenine ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla askerlik hizmetini yapma yükümlülüğü, seçme ve seçilme, kamu görevlerine girme ve muafin araç veya ev eşyası ithal etme hakları dışında, sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış hakları saklı kalmak ve bu hakların kullanımında ilgili kanunlardaki hükümlere tâbi olmak şartıyla Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam ederler*”.

II. Pozitif Düzenleme

Gerek 403 gerek 5901 sayılı Kanunda çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığından ayrılanlara ilişkin düzenleme, uygulamada ortaya çıkan ihtiyaçlar ve doktrindeki eleştiriler doğrultusunda değiştirilse de uygulamada yaşanan sorunlara son verememiş²⁵, bu nedenle 2012 yılında 6304 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun²⁶ ile 5901 sayılı TVK'da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığının kaybı yeniden değiştirilmiş ve daha ayrıntılı bir düzenlemeye yer verilmiştir²⁷. Bu düzenleme ile mavi kart sahibi olabilecek kişilerin kapsamı genişletilmiş ve *doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler ve üçüncü dereceye kadar olan altsoyları* mavi kartlılar kapsamına alınmıştır. Öte yandan Cumhurbaşkanının gerekli görmesi durumunda üçüncü dereceden itibaren diğer altsoyların bu statü kapsamında tanınan haklardan faydalanabileceği de hükme bağlanmıştır. Bu düzenleme ile yine mavi kart hamillerinin hakları konusunda kısıtlamaya gidilen alanlar belirlenmiş, bu alanlarının dışında millî güvenliğe ve kamu düzenine ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla, bu madde kapsamına giren kişilerin Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam edecekleri hüküm altına alınmıştır.

25 Bu çalışmada yer verilmeyen ancak uygulamada karşılaşılan diğer sorunlar (özellikle çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığından ayrılanların nüfus kayıtlarının kapatılması ve yabancı kimlik numarası verilememesi nedeniyle resmi işlemlerde karşılaşılan güçlükler gibi) konusunda bkz: Can and Tuna (n 14) 31 vd; ayrıca bkz: dn 23.

26 Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Kanun Numarası: 6304, Kabul Tarihi: 09.05.2012, RG 18.05.2012/28296.

27 5901 sayılı TVK'nın 28. maddesine göre; “ (1) Doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler ve üçüncü dereceye kadar olan altsoyları, bu maddede belirtilen istisnalar dışında Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam ederler. Millî güvenliğe ve kamu düzenine ilişkin hükümler saklıdır.

(2) Bu madde kapsamında bulunan kişilerin, seçme ve seçilme, muafet araç veya ev eşyası ithal etme hakları ile askerlik hizmetini yapma yükümlülüğü yoktur. Bu kişilerin sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış hakları saklı olup bu hakların kullanımında ilgili kanunlardaki hükümlere tabidirler.

(3) Bu madde kapsamında bulunan kişiler, bir kadroya dayalı ve kamu hukuku rejimine tâbi olarak asli ve süreklî kamu hizmeti görevlerinde bulunamazlar. Ancak kamu kurum ve kuruluşlarında işçi, geçici veya sözleşmeli personel olarak çalıştırılabilirler.

(4) Bakanlar Kurulu gerekli görmesi halinde üçüncü dereceden itibaren hangi dereceye kadar olan altsoyların bu maddede tanınan haklardan faydalanabileceğini belirleyebilir.

(5) Bu madde hükümlerinden yararlanacak olan altsoy, üstsoy ile soy bağıni belgelendirmesi şarttır.

(6) Bu madde kapsamında bulunan kişilere, talepleri halinde bu maddede belirtilen haklardan faydalanabileceklerini gösteren Mavi Kart düzenlenir. Bu Kart, 21/2/1963 tarihli ve 210 sayılı Değerli Kağıtlar Kanunu kapsamındadır.

(7) Bu maddenin sağladığı hakların kullanılmasında Mavi Kartın ibrazı yeterlidir. Kartın ibraz edilememesi durumunda Kimlik Paylaşımı Sistemi aracılığıyla Mavi Kartlılar Kütüğünden alınacak kayıt örneği ve uyruğunda bulunulan devlet makamlarınca verilmiş kimlik bilgilerini gösteren belge ile işlem yapılır. Bu kişilerin kimlik bilgilerinde değişiklik olması durumunda uyruğunda bulunduğu devlet makamından alınmış eski ve yeni kimlik bilgilerini gösteren belgenin usulüne göre tasdik edilmiş Türkçe tercümesi ile birlikte ibrazı zorunludur.

(8) Bu madde kapsamında bulunan kişilere Bakanlığın tespit edeceği esaslar çerçevesinde kimlik numarası verilir. Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası aranan yerlerde bu kimlik numarası kullanılır.

(9) Mavi Kartın düzenlenmesi ve dağıtılması ile Mavi Kartlılar Kütüğünün elektronik ortamda tutulmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir.

(10) Kamu kurum ve kuruluşları, bu madde hükümlerinin uygulanması amacıyla her türlü tedbiri alır ve gerekli düzenlemeleri yapar”.

Mavi kart hamillerinin yararlanamayacağı haklardan ilki siyasî haklardır. Zira 5901 sayılı TVK'nın 28. maddesinin ikinci fıkrasında açıkça bu kişilerin seçme ve seçilme hakkına sahip olmadıkları hükme bağlanmıştır. Bunun yanı sıra, mavi kart hamillerinin, muafin araç ve ev eşyası ithal etme hakkı da bulunmamaktadır. Belli koşulları gerçekleştiren²⁸ Türk vatandaşları muafin araç ve ev eşyası ithal etme hakkına sahip iken, mavi kart hamillerinin böyle bir hakkı bulunmamaktadır. Askerlik yapma Türk vatandaşlarına yönelik bir yükümlülük olması yanında bir hak olarak kabul edildiğinden, Türk vatandaşı olmayan kişiler talep etseler dahi askerlik yapamaz; mavi kart hamillerinin de Kanundaki açıkça düzenleme nedeniyle askerlik yapma yükümlülüğü ve hakkı bulunmamaktadır. Mavi kart hamilleri bir kadroya dayalı ve kamu hukuku rejimine tâbi olarak aslî ve sürekli kamu hizmeti görevinde de bulunamaz; bu nedenle örneğin devlet memuru olamazlar. Zira 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun²⁹ 48. maddesinde sadece Türk vatandaşlarının memur olabileceği belirtilmiştir. Ancak mavi kart hamilleri devlet memuru olamasalar da kamu kurum ve kuruluşlarında işçi, geçici veya sözleşmeli personel olarak çalıştırılabilir³⁰. Son olarak, 5901 sayılı TVK'da mavi kart hamillerinin sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış hakları saklı tutulmuştur. Böylelikle mavi kart hamillerinin Türk vatandaşı olduğu dönemde ödediği primler ve çalışma gün sayısı uyarınca emekliliğe hak kazanan kişilerin bu kazanımları korunmuştur.

III. Mavi Kart Hamillerinin Özel Olarak Düzenlenen Hakları

5901 sayılı Kanun'da mavi kart hamillerine sınırlandırılan hakları tek tek sayılmış ve diğer haklar bakımından Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanabilecekleri düzenlenmişse de başta 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulamasına İlişkin Yönetmelik³¹ olmak üzere, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)³², Uluslararası İşgücü Kanunu³³ ve Tapu Kanunu³⁴ gibi düzenlemelerde mavi kart hamillerinin sahip olduğu bazı ayrıcalıklar -ayrıca ve özellikle- düzenlenmiştir.

28 Türkiye Gümrük Bölgesine giren ve çıkan eşya ve taşıtlara ilişkin uyulması gereken gümrük kuralları ve gümrük muafiyetine ilişkin hususlar esasen 4458 sayılı Gümrük Kanunu (GK- Kabul Tarihi: 27.10.1999, RG 04.11.1999/23866) ile düzenlenmektedir. GK'da muafiyetten yararlanacaklara ilişkin düzenlemeyi içeren 167. maddede Türk vatandaşlığına ilişkin bir şart bulunmamaktadır. Vatandaşlığa ilişkin şartlar "Gümrük Muafiyeti Tebliği" Seri No: 2'de (RG 06.06.2017/30088) yer almaktadır. Adı geçen Tebliğ'de, Türkiye dışında en az yirmi dört ay ikamet ettikten sonra yerleşim yerini Türkiye'ye kesin olarak nakleden Türk vatandaşlarının kullanılmış araç veya ev eşyasını muaf olarak serbest dolaşıma sokabilecekleri düzenlenmiştir [(m. 4/1 (a); m. 10/1(a)). Bunun yanı sıra, millî ve milletlerarası kadrolara sürekli görevle atanıp da bu görevlerinden dönen kamu görevlilerinin [(m. 4/1 (b); m. 10/1(b)) ve Türk vatandaşlığına geçmek suretiyle yerleşim yerini Türkiye'ye nakledenlerin kullanılmış araç veya eş eşyasını gümrük vergisinden muaf olarak Türkiye'de serbest dolaşıma sokacakları düzenlenmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz: Ahmet Onur Çataklı, 'Şahsî Eşyası Gümrük Vergilerinden Muaf Olarak Serbest Dolaşıma Sokmak İçin Türk Vatandaşlığı Şartı ve Yabancıların Durumu', (2020) 7(22) Gümrük Ticaret Dergisi, 12 19.

29 Devlet Memurları Kanunu, Kanun Numarası: 657, Kabul Tarihi: 14.07.1965, RG 23.07.1965/12056.

30 Mavi kart hamillerinin Türkiye'de çalışabilme koşulları konusunda ayrıntılı bilgi için bkz: Aygül (n 15) 40 vd.

31 Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulamasına İlişkin Yönetmelik, RG 06.04.2010/27544; bundan böyle "5901 sayılı TVK'nın Uygulama Yönetmeliği" olarak anılacaktır.

32 Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Kanun Numarası: 6458, Kabul Tarihi: 04.04.2013, RG 11.04.2013/28615

33 Uluslararası İşgücü Kanunu, Kanun Numarası: 6735, Kabul Tarihi: 28.07.2016, RG 13.08.2016/29800.

34 Tapu Kanunu, Kanun Numarası: 2644, Kabul Tarihi: 22.12.1934, RG 29.12.1934/2892.

5901 sayılı TVK Uygulama Yönetmeliği'nin 52. maddesi mavi kart hamillerinin yararlanabileceği bazı hakları örnekleme yapmak suretiyle açıklamıştır. Bu maddeye göre, mavi kartlıların Türkiye'deki ikamet, seyahat, çalışma, yatırım, ticarî faaliyet, miras, taşınır ve taşınmaz iktisabı ile ferağı gibi konulara yönelik işlemleri, ilgili kurum ve kuruluşlarca Türk vatandaşlarına uygulanmakta olan mevzuat çerçevesinde yürütülecektir. Görüldüğü üzere bu maddede belirtilen kategoriler sınırlı sayıda olmayıp, “gibi” ifadesi kullanıldığı için örnek niteliğindedir. 5901 sayılı TVK Uygulama Yönetmeliği dışında mavi kart hamillerine sağlanan ayrıcalıklar konusunda Türk mevzuatında başka düzenlemeler de mevcuttur. Bu düzenlemelerden ilki, YUKK'da yer alan vize muafiyetine ilişkin hükümdür. YUKK'un 12. maddesinin (ç) bendi uyarınca, Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun 28. maddesi kapsamında olduğu anlaşılabilir -mavi kart hamilleri- için vize şartı aranmayacağı açıkça belirtilmiştir. İkamet izninden muafiyeti düzenleyen YUKK'un 20. maddesinin (f) bendinde de paralel bir düzenleme kabul edilmiş ve mavi kart hamillerinin ikamet izninden muaf tutulduğu belirtilmiştir. Öte yandan YUKK'nun 34. maddesinin birinci fıkrası uyarınca aile ikamet iznine müracaatta mavi kart hamili -aynen Türk vatandaşı gibi- destekleyici olarak kabul edilmiş, böylelikle mavi kart hamilinin yabancı eşine, kendisinin veya eşinin ergin olmayan yabancı çocuğuna, kendisinin veya eşinin bağımlı yabancı çocuğuna aile ikamet izni verilebileceği düzenlenmiştir. Mavi kart hamillerine ayrıcalıklar tanıyan bir diğer düzenleme ise Uluslararası İşgücü Kanunu'nun “Çalışma İzninde Yetki ve Yükümlülük” başlığını taşıyan 6. maddesinde yer almaktadır. Bu maddenin ikinci fıkrası uyarınca yabancıların çalışma izni olmaksızın Türkiye'de çalışmaları ve çalıştırılmaları yasaklanmış; ancak aynı maddenin dördüncü fıkrası mavi kart hamillerinin çalışma hakkını saklı tutmuştur³⁵. Son olarak Tapu Kanunu'nun 35 ve 36. maddeleri ve 5901 sayılı TVK Uygulama Yönetmeliği'nin 52. maddesi uyarınca taşınmaz mal edinme konusunda mavi kart hamillerinin Türk vatandaşı gibi muamele göreceği açıktır.

Kanaatimizce 5901 sayılı TVK'nın 28. maddesinde mavi kart hamillerinin bazı istisnalar dışında Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam edeceği açıkça düzenlendiği için, ilgili mevzuatta ve bahsi geçen kanunlarda ayrıca düzenleme yapılması isabetli değildir.

IV. Mavi Kart Hamillerine İlişkin Uygulamada Karşılaşılan Bazı Sorunlar

A. Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukukuna İlişkin Bazı Sorunlar

Türk yabancılar hukuku doktrininde mavi kart hamillerinin özel statülü yabancı olduğu konusunda görüş birliği bulunmakla birlikte³⁶, mavi kart hamillerinin taraf

35 Can and Tuna (n 14) 95; Turgut Turan and Feriha Bilge Tanrıbilir, *Vatandaşlık Hukuku* (4th edn, Yetkin 2017) 134; Nuray Ekşi, *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku* (5th edn, Beta 2018) 62; Sema Çörtoğlu Koca, ‘Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Uyarınca Yabancıların Türkiye’de İkameti ve Uzun Dönem İkamet İznine İlişkin Değerlendirmeler’ 2016 (2) Ankara Barosu Dergisi 43, 72-73.

36 Bkz dn 3.

olduğu hukukî uyumsuzluklarda kişi bakımından yabancılık unsurunun mevcut olup olmadığı konusunda tartışmalar bulunmaktadır. Nitekim mavi kart hamillerinin yabancı devlet vatandaşı olduğu dikkate alındığında, bu kişilerin taraf olduğu davalarda uygulanacak hukukun 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun (MÖHUK)³⁷ hükümleri uyarınca belirlenmesi gerekecektir. Zira MÖHUK'un 1. maddesi gereğince, yabancılık unsuru içeren özel hukuka ilişkin işlem ve ilişkilerde uygulanacak hukuk bu kanun hükümlerine göre tespit edilir.

Uygulamada mavi kart hamillerinin taraf olduğu hukukî uyumsuzluklarda kişi bakımından yabancılık unsurunun mevcut olup olmadığı meselesi özellikle boşanma ve nafaka davalarında karşımıza çıkmaktadır. Bu davalarda Yargıtay'ın farklı kararlar verdiğini görmekteyiz³⁸. Nitekim Yargıtay eski tarihli kararlarında³⁹ mavi kart hamillerinin yabancı olduğu gerçeğini göz önüne alarak, bu kişilerin taraf olduğu uyumsuzluklarda yabancılık unsuru bulunduğu, bu nedenle MÖHUK hükümleri uyarınca uygulanacak hukukun tespit edilmesi gerektiği yönünde karar verirken, son yıllarda görüşünü değiştirerek mavi kart hamillerinin Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam edeceği, bu nedenle mavi kart hamillerinin taraf olduğu uyumsuzluklarda yabancılık unsuru bulunmadığı yönünde kararlar vermektedir. Başka bir anlatımla, üst derece mahkemeleri son yıllarda mavi kart hamillerinin taraf olduğu uyumsuzluklarda yabancılık unsuru bulunmadığı gerekçesi ile MÖHUK hükümlerinin uygulanmasına yer olmadığı ve uyumsuzluğun konusuna göre ilgili maddî hukuk düzenlemeleri çerçevesinde sorunun çözülmesi gerektiği sonucuna varmaktadır⁴⁰.

Konuya ilişkin bir davada, ilk derece mahkemesi, davacı kadın tarafından açılan boşanma davasında, tarafların her ikisinin de Türk vatandaşlığından izin almak suretiyle ayrıldığı ve Avusturya vatandaşı oldukları gerekçesiyle, müşterek millî hukuk olarak Avusturya hukukunu uygulanarak boşanmaya karar vermiştir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi bu kararı “5901 sayılı TVK'nın 28. maddesi uyarınca, doğumla Türk vatandaşı olup da, vatandaşlıktan çıkma izni almak suretiyle ayrılanların milli güvenliğe ve kamu düzenine ilişkin hükümler saklı kalmak koşulu ve Kanunda belirtilen sınırlamalar dışında Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam edecekleri, bu nedenle boşanma davasında ‘yabancı’ statüsünde olmayacaklarının açık olduğu ve yabancılık unsuru bulunmaması nedeniyle MÖHUK'un 14. maddesinin davaya tatbikinin mümkün olmadığı” gerekçesiyle bozmuştur⁴¹.

37 Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 5718, Kabul Tarihi: 27.11.2007, RG 12.12.2007/26728.

38 Vahit Doğan, *Milletlerarası Özel Hukuk* (5th edn, Savaş 2019) 8-9.

39 Yargıtay 2 HD, 2006/21951, 2007/17742, 25.12.2007.

40 Yargıtay 2 HD, 2012/23566, 2013/8998, 01.04.2013; Yargıtay 2 HD, 2013/24136, 2014/7745, 03.04.2014; Yargıtay 2 HD, 2012/23566, 2013/8998, 01.04.2013; Yargıtay 2 HD, 2007/4200, 2008/3495, 17.03.2008; İzmir BAM 18. HD, 2019/381, 2021/1136, 30.06.2021.

41 Yargıtay 2 HD, 2015/13927, 2016/5499, 21.03.2016.

Türk doktrininde Yargıtay'ın -mavi kart hamillerinin taraf olduğu uyuşmazlıklarda kişi bakımından yabancılık unsuru bulunmadığı- yönündeki kararları haklı olarak eleştirilmektedir⁴². Gerçekten de -verdiğimiz örnekte- tarafların her ikisinin de mavi kart hamili olduğu bir boşanma davasında, yabancılık unsuru bulunmadığı gerekçesiyle Türk hukukunun uygulanacağı yönündeki karara katılmak mümkün değildir. Zira 5901 sayılı TVK'da mavi kart hamillerinin Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanacağı düzenlenmiştir. Bu hükümden hareketle mavi kart hamillerinin Türk vatandaşı statüsü kazanamayacağı ve hukukî statülerinin 'yabancı' olduğu açıktır.

Benzer yöndeki kararların, yabancı unsurlu uyuşmazlıklarda Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin tespiti bakımından da verildiğini görmekteyiz. Başka bir anlatımla üst derece mahkemelerinin mavi kart hamillerini yabancı olarak kabul etmemesi yönündeki görüşü yalnızca uygulanacak hukuk konusunda değil, Türk mahkemesinin milletlerarası yetkisi konusunda da etkili olmaktadır⁴³. Nitekim Ankara Bölge Adliye Mahkemesi, davacının mavi kart hamili davalının ise Türk vatandaşı olduğu bir uyuşmazlıkta yabancı unsur bulunmadığı gerekçesiyle hem uygulanacak hukukun hem yetkili mahkemenin tespiti açısından MÖHUK hükümlerine müracaat edilemeyeceği yönünde karar vermiştir. Karara konu olan uyuşmazlıkta davacı, doğumla Türk vatandaşı iken çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığından çıkmış, Alman vatandaşı; davalı baba ise Türk vatandaşdır. 2019 yılında ilk derece mahkemesi açılan nafaka davasında yetkili mahkemenin Türk Medenî Kanunu'nun 365. maddesinin altıncı fıkrası uyarınca taraflardan birinin yerleşim yeri mahkemesi olduğu, davalının süresi içinde yetki itirazında bulunduğu ve yetkili mahkemenin davalının yerleşim yeri olan Kuşadası mahkemeleri olduğu gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir. Davacının bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurması üzerine Bölge Adliye Mahkemesi davacının doğumla Türk vatandaşlığını kazanmış olması nedeniyle 5901 sayılı TVK hükümleri uyarınca Türk vatandaşlarına tanınan haklardan yararlanabileceğini belirterek, davacının nafaka davasında yabancı muamelesine tâbi tutulmayacağını açık olduğuna ve yabancılık unsuru taşımayan davada MÖHUK hükümlerinin uygulanmasının mümkün olmadığına karar vermiştir. Ayrıca yardım nafakasına ilişkin davalarda yetkili mahkemenin taraflardan birinin yerleşim yeri mahkemesi olduğunu, davacının dava dilekçesinde adresini Münih, Almanya olarak gösterdiğini, dava tarihi itibarıyla Türkiye'de yerleşim yeri bulunmadığını, davalının yerleşim yerinin ise Kuşadası/Aydın olduğunu, davada yabancı unsur bulunmaması nedeniyle MÖHUK'un Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisine ilişkin hükümlerin uygulanamayacağını ifade etmiştir⁴⁴.

42 Doğan, *MÖH* (n 38) 9-10; Cemal Şanlı, Emre Esen and İnci Ataman Fıganmeşe, *Milletlerarası Özel Hukuk* (9th edn, Beta 2021) 5, dn 1; Ganiyeva (n 3) 375 vd.

43 Rıfat Erten, *Türklerin Kişi Hallerine İlişkin Davalarda Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi* (MÖHUK m. 41) (Yetkin 2017) 89.

44 Ankara 2 BAM, 2019/2822, 2020/66, 22.01.2020.

5901 sayılı TVK'nun 28. maddesindeki mavi kart hamillerinin Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanabileceğine ilişkin düzenleme, bu kişilerin yabancı olduğu gerçeğini değiştirmez. Nitekim mavi kart düzenlemesi, doğumla Türk vatandaşı olmuş ancak daha sonra çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığından ayrılan -esasen çifte vatandaşlığı kabul etmeyen bazı Avrupa ülkelerinde yaşayan-Türk vatandaşlarını korumak için getirilmiş bir düzenleme olsa da bu kişiler Türk vatandaşlığından çıkmış ve yasal olarak yabancı statüsündedir. Dolayısıyla Yargıtay'ın yabancı bir devlet vatandaşı olduklarını göz ardı ederek mavi kart hamillerini Türk vatandaşı gibi değerlendirip, bu kişilerin taraf olduğu uyuşmazlıklarda yabancılık unsurunun bulunmadığı yönündeki kararlarının isabetli olmadığı kanısındayız.

B. Yabancılar Hukukuna İlişkin Bazı Sorunlar

1. Suçluların İadesi ve Sınır Dışı Edilme

Anayasa'nın 19. maddesinde düzenlenmiş olan kişi dokunulmazlığına iki önemli istisna getirilmiştir. Bunlardan biri suçluların iadesi, diğeri ise yabancıların sınır dışı edilmesidir⁴⁵. Yabancıların kişi dokunulmazlığına getirilen bu istisnaların kapsamına 5901 sayılı TVK'nın 28. maddesi bağlamında mavi kart hamillerinin dâhil olup olmayacağı konusu da uygulamada sorun teşkil etmektedir.

Bir devletin ülkesinde bulunan kişinin, başka bir devlet ülkesinde işlediği suçtan dolayı şüpheli veya sanık olması halinde, hakkında soruşturma veya kovuşturma işlemlerinin yapılması amacıyla ya da hükmedilen cezanın infaz edilmesi amacıyla, yetkili devletçe talep edilmesi halinde iadesini sağlayan adlî ve siyâsî süreç 'suçluların iadesi' olarak ifade edilmektedir⁴⁶. Esas itibarıyla suçluların iadesine ilişkin hüküm ve esaslar 6706 sayılı Cezaî Konularda Adlî İş Birliği Kanunu⁴⁷ ile düzenlenmektedir⁴⁸.

Bir Türk vatandaşının, başka bir ülkede işlediği suç nedeniyle yargılanması yahut hükmedilen cezanın infaz edilmesi amacıyla yabancı bir devlete iade edilmesi kural olarak mümkün değildir. Nitekim Anayasa'nın 38. maddesine göre "*Uluslararası Ceza Divanına taraf olmanın gerektirdiği yükümlülükler hariç olmak üzere vatandaş, suç sebebiyle yabancı bir ülkeye verilemez*". Adlî İş Birliği Kanunu'nun 11. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi de paralel bir hüküm içermektedir. Buna göre "*Uluslararası Ceza Divanına taraf olmanın gerektirdiği yükümlülükler hariç olmak üzere, iadesi*

45 Doğan, *Yabancılar* (n 3) 117; Bülent Çiçekli, *Yabancılar ve Mülteci Hukuku* (6th edn, Seçkin 2016) 165.

46 Ahmet Ulutaş, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında Suçluların Geri Verilmesi* (Türkiye Barolar Birliği Yayınları 2012) 25; Süheyl Donay, 'Suçluların İadesinde Yeni Gelişmeler', (2011) 50(1-4) Journal of Istanbul University Law Faculty 239, 239; Çiçekli, *Yabancılar* (n 45) 177.

47 RG: 05.05.2016- 29703, bundan böyle "Adlî İş Birliği Kanunu" olarak anılacaktır.

48 Türkiye başta "Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesi" (RG 26.11.1959/10365) olmak üzere pek çok ikili ve çok taraflı iade anlaşmasına tarafır. Anayasanın 90. maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca suçluların iadesine ilişkin öncelikli bu uluslararası anlaşmalar uygulama alanı bulacaktır.

talep edilen kişinin Türk vatandaşı olması” halinde iade talepleri kabul edilemez. Bu düzenlemeler çerçevesinde 5901 sayılı TVK’nın 28. maddesi kapsamında mavi kart hamillerinin iadeye konu olup olamayacağı sorunu uygulamada karşılaşılan bir olayla gündeme gelmiştir⁴⁹. Somut olayda, Alman vatandaşlığını kazanan ve çıkma izni alarak Türk vatandaşlığından ayrılan ilgili hakkında açılan soruşturmaya istinaden Almanya Federal Devleti, Türkiye’den iade talebinde bulunulmuştur⁵⁰. İlgili, 403 sayılı Kanun’un 29. maddesi kapsamında çıkma izni alarak Türk vatandaşlığından ayrıldığını ve özel statülü yabancı olduğunu, bu nedenle iadesinin mümkün olmayacağını iddia etmiş, ilgilinin bu iddiası üzerine Adalet Bakanlığından görüş talep edilmiştir⁵¹. Adalet Bakanlığı, “*Anayasanın 38 inci maddesi ile TCK’nın 18 inci maddesinin 2 nci fıkrasında Uluslararası Ceza Divanına taraf olmanın gerektirdiği yükümlülükler hariç olmak üzere, Türk vatandaşının yabancı bir ülkeye iade edilemeyeceğinin öngörüldüğü, söz konusu düzenlemenin yalnızca Türk vatandaşlığına sahip olanları kapsadığı, Türk vatandaşları ile aynı haklara sahip şahısların bu kapsamda mütalaa edilemeyeceği, 403 sayılı TVK’nın 29 uncu maddesi uyarınca çıkma izni almak suretiyle yabancı bir devlet vatandaşlığını kazanan kişilerin ikamet, seyahat, çalışma, miras ve taşınmaz mal iktisabı gibi konularda Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam edeceğinin öngörüldüğü, bu hükmün daha ziyade bu durumdaki kişilerin ülkemizdeki ikamet ve seyahatleri ile ilgili olduğu ve Türk vatandaşının başka ülkeye iade edilmemesine ilişkin anayasal ve yasal düzenlemeden yararlanma hakkı vermediği*”⁵² yönünde görüş bildirmiştir⁵³.

Anayasa’da ve Adli İş Birliği Kanunu’nda yalnızca vatandaşların iade edilemeyeceği hükme bağlanmıştır. Bu açık düzenleme karşısında doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığından ayrılan ve yabancı statüsüne giren bu kişilerin yabancı bir devlet topraklarında suç işlemesi halinde -diğer şartları da sağlaması halinde- iade talep eden devlete iadesi mümkündür⁵⁴. Dolayısıyla kişinin mavi kart hamili olması iade edilmesine engel teşkil etmeyecektir. Aksi görüşün kabulü halinde, eskiden Türk vatandaşı olup da artık başka bir devletin vatandaşlığını kazanmış olan kişinin, vatandaşlık bağı ile bağlı olduğu devletin kendi vatandaşları üzerinde sahip olduğu yetkilere de müdahale edilmiş olacaktır.

49 Ulutaş, *İnsan Hakları* (n 46) 136- 150.

50 Ahmet Ulutaş, ‘Suçluların Geri Verilmesinde Vatandaşlığın Rolü ve Türk Vatandaşlığı Kanunu’nun 28’inci Maddesinin Geri Verme Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi’ (2011) 4 Ankara Barosu Dergisi 177, 205.

51 Ulutaş, ‘İade’ (n 50) 205.

52 Ulutaş, ‘İade’ (n 50) 206.

53 İade davasına bakan Konya 2. Ağır Ceza Mahkemesi ve kararın temyiz edilmesi üzerine dosyayı inceleyen Yargıtay 9. Ceza Dairesi, A.S’nin özel statülü yabancı olmasına ilişkin bir değerlendirme yapmaksızın iadenin diğer koşullarına ilişkin değerlendirmede bulunarak A.S’nin iade edilmesi gerektiğine karar vermiştir: Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: Ulutaş, ‘İade’ (n 50) 205-206.

54 Doğan, *Yabancılar* (n 3) 133; Turhan Faruk, ‘Cezaî Konularda Uluslararası Adli İş Birliği Kanununa Göre İadenin Kabul Edilebilirlik Koşulları: Doktrin ve Uluslararası Gelişmeler Işığında Bir Değerlendirme’ (2018) 8 (2) SDÜHFD 1, 62; Ganiyeva (n 3) 384.

Kanaatimizce aynı nedenlerle mavi kart hamillerinin sınır dışı edilmeleri de mümkün olmalıdır⁵⁵. Her ne kadar 5901 sayılı TVK'nın 28. maddesinde mavi kart hamillerinin sahip olamayacağı haklar sayılmış ve bunların dışında kalan durumlarda Türk vatandaşı gibi muamele görecekları belirtilmişse de bu düzenleme mavi kart hamillerinin yabancı statüsünde olduğu gerçeğini değiştirmez. Ayrıca, YUKK'un 55. maddesinde, hakkında sınır dışı etme kararı alınmayacaklar sayılmıştır ve bu kişi grupları içinde çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığından ayrılanlar belirtilmemiştir.

Sonuç olarak suçluların iadesi ve sınır dışı etme gibi -bir ülkenin kamu güvenliği ve kamu düzenini ilgilendiren- konularda ya da cezaî nitelik arz eden hallerde mavi kart hamillerinin Türk vatandaşı gibi muamele görmesinin yerinde olmayacağı kanaatindeyiz.

2. Teminat Yatırma Yükümlülüğü

Hak arama hürriyeti Anayasanın 36. maddesinde “*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir*” şeklinde ifade edilmiştir. Türk Yabancılar Hukuku literatüründe⁵⁶, hak arama hürriyeti, dilekçe hakkı ve dava hakkı olmak üzere iki başlık altında incelenmektedir. Teminat yatırma yükümlülüğü ise dava hakkının sınırlandırılması ya da istisnası olarak karşımıza çıkmaktadır.

Teminat, bir borcun zamanında ve uygun biçimde ödeneceğine dair güvence sağlayan işlemdir⁵⁷. Davacının veya davaya katılanın ya da takip talebinde bulunan kişinin, davasında yahut takip talebinde haksız çıkması durumunda, karşı tarafın uğrayacağı muhtemel zararları karşılamanın zor veya imkânsız olacağı durumlarda teminat göstermesi gerekebilir⁵⁸.

Türk Hukukunda teminat konusu Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK)⁵⁹ 84 ilâ 89 maddelerinde ve MÖHUK'un 48. maddesinde⁶⁰ düzenlenmiştir. HMK'nın 84. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi uyarınca teminat yatırmakla yükümlü tutulanlar mutad meskeni Türkiye dışında bulunan “Türk vatandaşları”dır. MÖHUK'un 48. maddesinde ise teminat yabancılık kıstasına bağlanmıştır. Her iki durumda da teminat ile yükümlü olanlar dava açan, davaya katılan ya da icra

55 Aynı yönde görüş için bkz: Ganiyeva (n 3) 384.

56 Doğan, *Yabancılar* (n 3) 320; Çiçekli, *Yabancılar* (n 45) 198-199.

57 Yılmaz Altuğ, *Devletler Hususi Hukukunda Yargı Yetkisi* (2nd edn, Sermet 1979) 71; Şanlı, Esen and Ataman Figanmeşe (n 42) 551; Işıl Özkan and Uğur Tütüncübaşı, *Uluslararası Usul Hukuku* (Adalet 2017) 104.

58 Aysel Çelikel and B Bahadır Erdem, *Milletlerarası Özel Hukuk* (16th edn, Beta 2020) 666; Gülin Güngör, *Türk Milletlerarası Özel Hukuku* (Yetkin 2021) 260.

59 Hukuk Muhakemeleri Kanunu, Kanun No: 6100, Kabul Tarihi: 12.01.2011, RG 04.02.2011/ 27836.

60 MÖHUK'un 48. maddesine göre, “(1) Türk mahkemesinde dava açan, davaya katılan veya icra takibinde bulunan yabancı gerçek ve tüzel kişiler; yargılama ve takip giderleriyle karşı tarafın zarar ve ziyanını karşılamak üzere mahkemenin belirleyeceği teminatı göstermek zorundadır. (2) Mahkeme, dava açanı, davaya katılanı veya icra takibi yapanı karşılıklılık esasına göre teminattan muaf tutar”.

takibinde bulunanlardır. Bu açıklamalar çerçevesinde, öncelikle mavi kart hamillerinin teminat yatırma yükümlülüğünün olup olmadığını teminatı yabancı olma kriterine bağlayan MÖHUK'un 48. maddesi kapsamında değerlendirmek yerinde olacaktır. Bu değerlendirmeyi yapabilmek için ise, teminatın TVK'nın 28. maddesi kapsamındaki istisnalara girip girmediğinin tespiti gerekir.

Türk doktrininde, TVK'nın 28. maddesindeki "...*Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanırlar...*" ifadesinden hareket ederek mavi kart hamillerinin teminat yatırmakla yükümlü olmadığını savunan görüş olduğu gibi, aksini savunan görüş de bulunmaktadır.

Mavi kart hamillerinin teminat yatırmakla yükümlü olmadığını savunan görüşe göre⁶¹, bu kişiler TVK'nın 28. maddesinde belirtilen istisnalar dışında Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam edeceklerdir. Dolayısıyla mavi kart hamillerinin, MÖHUK'un 48. maddesi bağlamında dava açarken, davaya müdahil olarak katılırken veya takip talebinde bulunurken teminat yatırma yükümlülüğü bulunmamaktadır. Bazı yazarlar⁶² ise, mavi kart hamillerinin ancak mutad meskenlerinin yurt dışında olması halinde -tıpkı Türk vatandaşlarında olduğu gibi- teminat yatırma yükümlülüğünün doğacağını kabul etmektedir.

Mavi kart hamillerinin MÖHUK'un 48. maddesi uyarınca teminat yatırması gerektiğini savunan görüşün⁶³ ise farklı gerekçeleri bulunmaktadır. Bu görüşe göre, TVK'nın 28. maddesinde kabul edilen ayrıcalık sadece çıkma izni ile Türk vatandaşlığından ayrılan kişileri ilgilendirmektedir. Oysa teminat yatırma yükümlülüğü, davacının, davaya müdahil olarak katılanın veya takip talebinde bulunanın davada haksız çıkması halinde, davalının uğrayacağı zararı, yargılama ve takip masraflarını karşılamak üzere kabul edilmiştir. Ayrıca, kanun koyucu TVK'nın 28. maddesinde malî bir konu olan "muaf ev eşyası ve araç ithal etme" hakkını mavi kart hamillerine tanımayarak malî konulardaki iradesini ortaya koymuştur. Bu görüşün son gerekçesi ise, bu kişilerin Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam edeceğine ilişkin düzenlemeye rağmen Türk vatandaşı değil yabancı olduğu gerçeğidir.

Kanaatimizce, mavi kart hamillerinin Türkiye'de mutad meskenleri olduğu sürece yabancı sıfatıyla teminat yatırma yükümlülükleri bulunmamaktadır. Bu sonuca teminat yatırma yükümlülüğünün TVK'nın 28. kapsamında sıralanan istisnalar arasında yer almadığı görüşünden hareketle varmaktayız. Kanun koyucu, mavi kart hamillerinin

61 Şanlı, Esen and Ataman Fıganmeşe (n 42) 552-553, dn 247; Doğan, *MÖH* (n 38) 94; Uğur Tütüncübaşı, 'Milletlerarası Usul Hukukunda Teminat Gösterme Yükümlülüğü' (2010) 12(2) Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 183 214; Merve Acun Mekengeç, 'Türk Hukukunda Teminat Gösterme Yükümlülüğü' 37 (2) *MHB* 1 23- 24; Zeynep Çalışkan, *Milletlerarası Usul Hukukunda Teminat* (Vedat Kitapçılık 2011) 63.

62 Acun Mekengeç, (n 61) 23, 24; Şanlı, Esen and Ataman Fıganmeşe (n 42) 553, dn 247; Can and Tuna (n 14) 111-113; Doğan, *MÖH* (n 38) 94 95; Özkan and Tütüncübaşı (n 57) 122; Nagehan Kavafoğlu, *Türk Vatandaşlığına Çıkma İzni ile Kaybeden Mavi Kart Sahibi Kişiler*, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) 2020 Ankara 76.

63 Çelikel and Erdem (n 59) 672,673.

Türk vatandaşları gibi işlem göremeyecekleri istisnaları açıkça belirtirken, teminat yatırma yükümlülüğünden bahsetmemiştir. Eğer mavi kart hamillerinin teminat yatırmakla yükümlü olması amaçlansaydı, diğer istisnalar gibi bu husus da TVK'nın 28. maddesinde açıkça düzenlenirdi. Kanun koyucunun getirmedığı bir istisnayı yorum yoluyla TVK'nın 28. maddesi kapsamında değerlendirmenin ve bundan hareketle mavi kart hamillerinin teminat yatırma yükümlülüğünün olduğu sonucuna varmanın isabetli olmadığı kanısındayız. Teminat yatırmanın 28. maddedeki istisnalar kapsamına girmediği sonucuna ulaştıktan sonra, bunun bir hak mı yoksa yükümlülük mü olduğu tartışmasının da bir önemi kalmadığı kanaatindeyiz. Dolayısıyla, TVK'nın 28. maddesinde mavi kart hamillerinin "Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam" edeceğine ilişkin hükmün yükümlülükleri değil sadece hakları düzenlediği, bu nedenle mavi kart hamillerinin teminat yatırma konusunda Türk vatandaşı gibi muamele göremeyeceği yönündeki görüşe katılmıyoruz⁶⁴. Kaldı ki kanun koyucu aynı zamanda bir yükümlülük olan askerlik hizmetini açık olarak istisnalar arasında saydığına göre teminatı da açıkça sayabilirdi.

Bu açıklamalar çerçevesinde MÖHUK'un 48. maddesi kapsamında mavi kart hamillerinin teminat yatırma yükümlülüğünün bulunmadığı, ancak Türkiye'de mutad meskeni bulunmayan mavi kart hamillerinin -Türk vatandaşları gibi- HMK uyarınca teminat yatırma yükümlülüklerinin bulunduğu kanısındayız. Nihayet, HMK'nın 85. maddesinde teminat gerektirmeyen hallerin sayıldığını, Türk vatandaşlığından çıkma izni almak suretiyle ayrılanların -yani mavi kart hamillerinin- bu maddede belirtilmediğini de hatırlatmakta yarar görüyoruz.

A. Sosyal Güvenlik Hukukuna İlişkin Bazı Sorunlar

Yargı kararlarına konu olan ve tartışma yaratabilecek bir diğer mesele ise sosyal güvenlik hukukuna ilişkindir⁶⁵. Yargıtay kararları incelendiğinde mavi kart hamillerinin sosyal güvenlik konusuna ilişkin uyuşmazlıklarının başında yurt dışı hizmet borçlanmasına ilişkin sorunların geldiği görülmektedir. Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için öncelikle hizmet borçlanmasının ne demek olduğuna ve konuya ilişkin yasal düzenlemelere kısaca değinmekte fayda bulunmaktadır.

Sosyal güvenliğe ilişkin yasal bir hak olan hizmet borçlanması, zorunlu sigorta kapsamı dışında kalan bazı çalışmaların veya sürelerin daha sonra sosyal güvenlik sistemi ile ilişkilendirilmesini sağlayan bir işlemdir⁶⁶. Yurt dışı hizmet borçlanması bazen yaşlılık veya ölüm aylığı bağlanması bazen de hizmet birleştirilmesi için yurt

64 Döndü Kuşçu, 'Yargıtay Kararları Işığında Milletlerarası Usul Hukukunda Yabancılık Teminatından Kaynaklanan Problemler' (2021) 4 (2) Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 324 330-331.

65 Mavi kart hamillerinin sosyal güvenlik hakkı konusunda ayrıntılı bilgi için bkz: Altıntaş, (n 4) 409 vd.

66 Kadir Arıcı, Sosyal Sigortaların Genel Hükümleri ve Türleri, Yargıtay'ın İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi Semineri 2017 (2019) 497, 537; Halûk Hâdi Sümer, Sosyal Güvenlik Hukuku, (Seçkin 2020) 245.

dışındaki çalışmaların dikkate alınması şeklinde karşımıza çıkmaktadır⁶⁷. Zira bazı durumlarda yurt dışında çalışmış Türk vatandaşı yurda döndüğü zaman yabancı ülkede geçen çalışma sürelerinin yaşlılık aylığına hak kazanmada yetersiz kaldığını görmekte; hatta, bu kişiler Türkiye’deki çalışmalarıyla da yaşlılık aylığından istifade edememektedir. Söz konusu kişilerin karşılaştığı sorunlar, bir yandan ikili sosyal güvenlik anlaşmaları diğer yandan yasal düzenlemeler ile çözüme kavuşturulmaya çalışılmıştır⁶⁸.

Kaynağını Anayasa’nın 60 ve devam eden maddelerinden alan sosyal güvenlik hakkı ve konumuz açısından önem arz eden yurt dışı hizmet borçlanması, 1985 yılında kabul edilen ve halen yürürlükte olan 3201 sayılı Yurt Dışında Bulunan Türk Vatandaşlarının Yurt Dışında Geçen Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkında Kanun⁶⁹ ve Yurt Dışında Geçen Sürelerin Borçlandırılması ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelikte⁷⁰ düzenlenmektedir. 3201 sayılı Kanun ortaya çıkan ihtiyaçlar doğrultusunda 2006, 2008, 2014 ve 2019 yıllarında birtakım değişikliklere maruz kalmıştır.

2014 yılında 3201 sayılı Kanun’un 1. maddesinde önemli bir değişiklik yapılmış ve “doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenlerin on sekiz yaşını doldurduktan sonra Türk vatandaşı olarak yurt dışında geçen ve belgelendirilen sigortalılık süreleri sosyal güvenlikleri bakımından değerlendirilir” cümlesi eklenmiştir⁷¹. Yurtdışında Geçen Sürelerin Borçlandırılması ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmeliğin 2. maddesinde 2020 tarihinde yapılan değişiklik ile hizmet borçlanmasının kapsamına giren kişilerde aranan “borçlanma talep tarihinde Türk vatandaşı olanlar” ifadesinin kaldırılarak 3201 sayılı Kanuna paralel bir düzenleme kabul edilmiştir.

Görüldüğü üzere 3201 sayılı Kanun ve bu Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik hükümleri çerçevesinde yurt dışında çalışan Türk vatandaşlarının yurt dışında çalıştıkları süreleri Türk sosyal güvenlik mevzuatına göre borçlanmaları ve buna bağlı hakları talep etmeleri mümkündür. Ancak burada mesele yurt dışı hizmet borçlanması için müracaatta bulunan mavi kart hamillerinin, 5901 sayılı TVK’nın 28. maddesindeki -Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya

67 Şükran Ertürk, Sosyal Sigortaların Genel Hükümleri ve Türleri, Yargıtay’ın İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi Semineri 2016 (2018) 745, 807; Ufuk Aydın, Sosyal Sigortaların Genel Hükümleri ve Türleri, Yargıtay’ın İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi Semineri 2015 (2017) 557, 616.

68 Fatih Uşan, Sosyal Sigortaların Genel Hükümleri ve Türleri Açısından Yargıtay’ın 2011 Yılı Kararlarının Değerlendirilmesi, Yargıtay’ın 2011 Yılı İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi Semineri 2012 (2013) 329, 459-460.

69 Yurt Dışında Bulunan Türk Vatandaşlarının Yurt Dışında Geçen Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 3201, Kabul Tarihi: 08.05.1985, RG 22.05.1985/18761; bundan böyle “3201 sayılı Kanun” olarak anılacaktır.

70 Yurt Dışında Geçen Sürelerin Borçlandırılması ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik, RG 06.11.2008/27046.

71 İş Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması ile Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun, Kanun Numarası: 6552, Kabul Tarihi: 10.09.2014, RG 11.09.2014/2911.

devam eder- hükmü nedeniyle, Türk vatandaşı gibi işlem görüp göremeyecekleridir. Türk doktrininde farklı gerekçelerle mavi kart hamillerinin Türk vatandaşlığından çıktıktan sonra yurt dışında geçirdikleri sürelerin hizmet borçlanmasında göz önünde bulundurulması gerektiği savunulmaktadır⁷². Bu çerçevede bir görüş, mavi kart hamillerinin herhangi bir hak kaybına uğramaması ve kazanılmış haklarının korunması amacıyla hizmet borçlanmasının mümkün olduğunu⁷³; bir diğer görüş, 5901 sayılı TVK'nın 28. maddesinin uygulanmasında yeknesaklık sağlanması amacıyla⁷⁴ sosyal güvenlik hakkının kullanılmasında mevzuatta Türk vatandaşı olma şartının arandığı hallerde dahi mavi kart hamillerinin Türk vatandaşı gibi kabul edilmesi gerektiğini savunmaktadır⁷⁵. Konuya ilişkin Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 2017 yılında verdiği bir kararda⁷⁶ "...vatandaşlıktan çıkma izni alanların Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanacakları, bu nedenle davacının borçlanma hakkının bulunduğu kabulü gerektiği..." şeklinde hüküm kurmuştur.

Esasen 3201 sayılı Kanundaki açık düzenleme karşısında, 5901 sayılı TVK'nın 28. maddesinde yer alan Türk vatandaşlığından çıkan kişinin, "*Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen*" yararlanacakları hükmünün gerekçe gösterilerek Türk vatandaşlığından çıktıktan sonra çalıştığı sürenin yurt dışı hizmet borçlanmasında istifade etmesinin mümkün olmadığı kanısındayız⁷⁷. Zira kanun koyucunun aksi yönde bir iradesi olsaydı, bunu 3201 sayılı Kanunda açıkça düzenleyebilirdi. Ayrıca aynı maddenin ikinci fıkrası sosyal güvenliğe ilişkin özel bir düzenleme getirmekte, sadece kazanılmış hakları saklı tutmakta ve mavi kart hamillerinin ilgili kanunlarda yer alan hükümlere tâbi olacağını belirtmektedir. Kaldı ki, 3201 sayılı Kanun sosyal

72 Altıntaş (n 4) 421-422; Gülşah Yeşiloğlu Çoban, '3201 Sayılı Kanun ve Sosyal Güvenlik Sözleşmeleri Çerçevesinde Hizmet Borçlanması' (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi 2019) 68-69.

73 Turan and Tanrıbilir (n 33) 134-135, dn 116; Tütüncübaşı, *Mavi Kartlılar*, (n 3) 183-184.

74 Altıntaş (n 4) 417.

75 Yeşiloğlu Çoban (n 75) 68-69.

76 Dosyanın öncelikle Yargıtay 21. Hukuk Dairesi tarafından incelendiğini ifade eden Yargıtay, bu Dairenin verdiği kararın gerekçelerini açıklarken "...bu nedendir ki Türk vatandaşlığından izinle çıkanlar altında vatandaşlığı kâğıt üzerinde kaybetmekte ancak Türkiye ile maddi ve manevi bağları aynen devam etmektedir. Türk vatandaşlığından izinle çıkanların anavatanları ile bağları aynı kuvvetle devam etmesine karşın bu kişilere doğumla Türk vatandaşı olmayan bir yabancı muamelesi yapılması Türkiye gerçekleriyle bağdaşmayacağından 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun 28 inci maddesi ile bu kişilerin kazanılmış hakları saklı tutulmuştur. Kanun'un 28. maddesinin 1. fıkrasının 1. cümlesi, "doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler ve üçüncü dereceye kadar olan altsoyları, bu maddede belirtilen istisnalar dışında Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam ederler" biçiminde olup, izinle Türk vatandaşlığından çıkanlara kamu kurum ve kuruluşlarında işçi, geçici veya sözleşmeli personel olarak çalışma imkanı tanımış olması, bu kişilerin mümkün olduğunca Türk vatandaşlarına özgü haklara sahip olmalarının istendiğinin kanıtıdır. Bu maddeyle, izinle Türk vatandaşlığından çıkan kişilerin vatandaşlığı adeta örtülü olarak sürdürülmekte ve vatandaşlıktan kaynaklanan hakları bazı istisnalar dışında korunmaktadır. Kanun'un 28. maddesinin 1. fıkrasına göre asılan bu kişilerin bu maddede belirtilen istisnalar dışında Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam etmeleridir. İstisna olan bu kişilere tanınan haklar değil, yararlanma imkânı tanınmayan haklardır..." ifadelerine yer vermiştir: YHGK, 2015/21-3676, 2017/584, 29.03.2017.

77 Yargıtay 10. Hukuk Dairesi 2015 yılında verdiği bir kararda "...inceleme konusu olayda, mahkemece; davacının, yurt dışında geçen sadece çalışma sürelerini ve 18 yaşa dikkat edilmeden, vatandaşlıktan çıkmadan önce tüm çalışmaları borçlanabileceğinin tespitine dair hüküm kurulması, usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir. ... Davacının 18 yaşını doldurduğu tarihten Türk vatandaşlığından çıkmasına izin verildiği ve nüfus kayıtlarına bildirildiği ... tarihine kadar yurt dışındaki sigortalılık sürelerini ... borçlanmaya hakkı olduğunun tespitine ..." şeklinde hüküm kurmuştur: Yargıtay 10 HD, 10923/15600, 17.9.2015; aynı yönde Yargıtay 10 HD, 2014/4389, 2015/11228, 08.06.2015; Yargıtay 10 HD, 2014/19535, 2015/6950, 09.04.2015.

güvenlik hukukuna ilişkin özel nitelikte bir Kanun olup, sosyal güvenliğe ilişkin haklar konusunda, mavi kart hamillerinin hizmet borçlanmasına ilişkin taleplerinde öncelikle uygulanmalıdır⁷⁸.

Konuya ilişkin diğer sorun ise, 5901 sayılı TVK'nın 28. maddesinin ikinci fıkrasının son cümlesinde yer alan sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış haklarının saklı tutulacağına ilişkin hükmün nasıl yorumlanacağıdır.

Doktrinde bir görüş, 5901 sayılı TVK'nın 28. maddesinde sosyal güvenliğe ilişkin herhangi bir istisna yer almadığı için, sosyal güvenlik hakkının Türk vatandaşlığından çıktıktan sonra aynen Türk vatandaşları gibi kullanılabilir haklardan olduğunu ve mavi kart hamillerinin sosyal güvenliğe ilişkin haklarını -kazanılmış hak olsun ya da olmasın- kullanabileceklerini savunmaktadır⁷⁹.

Konuya ilişkin Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 2010 yılında verdiği bir kararda da⁸⁰, Türk vatandaşlığından izin almak suretiyle çıkan ve borçlanma talep tarihinde Türk vatandaşı olmayan davacının, Türk vatandaşlığından izinle çıkmadan önce yurtdışında gerçekleşen çalışma sürelerine ilişkin borçlanma hakkının kazanılmış hak sayılarak korunduğuna, bu gerekçe ile söz konusu süreye ilişkin borçlanma talebinin kabul edilmesine hükmetmiştir. Gerçekten de TVK'nın 28. maddesinin ikinci fıkrasına göre Türk vatandaşlığından çıkma izni almak suretiyle ayrılanların sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış hakları saklı tutulmuş ve bu hakların kullanımında ilgili kanunlardaki hükümlere tâbi olmak şartıyla Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam edecekleri açıkça düzenlenmiştir. Ancak Yargıtay kararına

78 Ayrıca 2014 yılında 3201 sayılı Kanunda yapılan değişiklikten sonra SGK Başkanlığınca yayınlanan Genelge (Genelge Numarası: 2014/27, 3201 sayılı Kanunda yapılan değişiklikler, 70809318.010.06.02/819, 29.09.2014) ile bu değişiklikle ilişkin bazı açıklamalar yapılmıştır. Genelgede, 6552 sayılı Kanunla değiştirilen 1. madde hükmü uyarınca, başvuru tarihinde Türk vatandaşı olanlar ile çıkma izni alarak Türk vatandaşlığından ayrılanların hizmet borçlanma talebinde bulunabileceğini, çıkma izni alıp Türk vatandaşlığından ayrılanların Türk vatandaşı olarak yurt dışında geçen sürelerde hizmet borçlanması hakkı olacağı açıkça belirtilmiştir. 2014/27 tarihli bu Genelgenin 2.1 maddesi son paragrafında; “*izinle Türk vatandaşlığını kaybedenlerin borçlanma hakkından yararlanabilmeleri için borçlanmak istedikleri sürede Türk vatandaşı olma zorunluluğu bulunduğundan Türk vatandaşlığının kaybedilmesinden sonra yurtdışında geçen sigortalılık, işsizlik ve ev kadınlığı süreleri borçlanma kapsamında değerlendirilmeyecektir*” ifadesi ile 3201 sayılı Kanun'un 1. maddesinin yalnızca “Türk vatandaşı” olarak geçirilen sürelerin hizmet borçlanması kapsamında geçen süre olarak değerlendirildiği ortaya konmuştur. Dolayısıyla bu kimselerin yalnızca yurt dışında geçen süreler açısından Türk vatandaşı olmaları aranacak, borçlanma talebine başvuru tarihinde veya aylık alma süresince Türk vatandaşı olma koşulu aranmayacaktır. Aynı yönde bkz.: Yargıtay 21 HD, 7063/8214, 16.04.2015. Bunun yanı sıra, 3201 sayılı Kanunda yapılan 2014 yılı değişikliklerini takiben SGK'nın yayınladığı 2014/27, 2018/27 ve 2021/2 sayılı genelgelerin tümünde izin almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybeden kişilerin borçlanma tarihinde Türk vatandaşı olmasalar bile yurt dışı hizmet borçlanmasından yararlanabilecekleri ifade edilmiştir. Oysa geçmiş dönem uygulamasına baktığımızda örneğin 2011 yılında yayınlanan 2011/48 sayılı SGK genelgesinde “... *borçlanma başvuru tarihinde Türk vatandaşı olmadığı tespit edilen sigortalı*” kişilerin borçlanma taleplerinin reddedileceği açıkça ifade edilmektedir.

79 Altıntaş (n 4) 415.

80 “...*Her ne kadar 3201 sayılı Kanun'un Uygulama Yönetmeliği'nin 2. ve 6. maddeleri borçlanmanın kabul edilebilmesi için davalı kuruma başvuru tarihinde hak sahibinin Türk vatandaşı olma şartını aramış ise de; Anayasa, Türk Vatandaşlık Kanunu ve 3201 sayılı Kanun'un amaç ve özü gözetilerek yukarıda açıklanan maddeler birlikte değerlendirildiğinde, Türk vatandaşlığından izinle çıkan ve borçlanma talep tarihinde Türk vatandaşlığını haiz olmayan davacıyı, Türk Vatandaşlık Kanunu'nun sosyal haklar bakımından vatandaşı gibi kabul ettiği, ayrıca Türk vatandaşlığından izinle çıkmadan önce yurtdışında gerçekleşen çalışma sürelerine ilişkin borçlanma hakkının, Türk Vatandaşlık Kanunu ile kazanılmış hak sayılarak korunması ve Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanması gerektiği belirgindir...*”: YHGK, 10-210/240, 28.04.2010. Benzer yönde bkz.: Ankara 10 BAM, 674/648, 18.04.2017.

konu olayda davacı, Türk vatandaşlığından çıkmadan önce 3201 sayılı Kanuna göre borçlanarak primlerini ödemediği gibi, çıkma izni talebinden önce hizmet borçlanması başvurusu dahi yapmamış, hatta böyle bir talepte dahi bulunmamıştır; bu nedenle kesinleşmiş ve dolayısıyla kazanılmış bir hakkın varlığından bahsetmek güçtür⁸¹. Zira kazanılmış hak, bir hakkın geçmişe etkili hukukî işlemler karşısındaki dokunulmazlığını ifade eder ve bu haklar kazanıldıktan sonra herhangi bir kanun ya da idarî işlemle ortadan kaldırılamaz⁸². Bu nedenle YHGK'nın yurt dışında Türk vatandaşı olarak çalışarak geçirilen süreyi -her koşulda- 5901 sayılı TVK'nın 28. maddesi kapsamında kazanılmış hak olarak kabul etmesinin ve bu yönde hüküm kurmasının yerinde olmadığı kanaatindeyiz.

V. Sonuç

Bu çalışmada, mavi kart hamillerinin taraf olduğu uyuşmazlıklarda yabancı unsur bulunup bulunmadığı, bu kişilerin iade veya sınır dışı edilip edilmeyeceği, teminat yatırma yükümlülüğü ve nihayet yurtdışı hizmet borçlanması meseleleri ele alınmıştır.

Esasen bu çalışma sırasında mavi kart hamillerinin “özel statülü yabancı” olduğu konusunda doktrinde görüş birliği bulunduğu görülmüştür. Bu çerçevede değerlendirildiğinde özel statülü yabancıların adı üstünde “yabancı” oldukları, ancak tanınan haklar bakımından diğer yabancılardan daha ayrıcalıklı haklara sahip oldukları konusunda şüphe yoktur. Ancak mavi kart hamillerinin 5901 sayılı Kanun'un 28. maddesindeki hüküm nedeniyle ayrıcalıklı haklara sahip olması, bu kişileri Türk vatandaşı yapmadığı gibi yabancı statüsünden de çıkarmamaktadır. Bu nedenle, mavi kart hamillerinin taraf olduğu uyuşmazlıklarda yabancılik unsurunun bulunduğu kanaatindeyiz. Benzer gerekçelerle bu kişilerin iade veya sınır dışı etmeye konu olacakları da açıktır. Teminat yatırma yükümlülüğü açısından ise, mavi kart hamillerinin Türk vatandaşları gibi muamele görecekları; hizmet borçlanması konusunda çıkma izni verilen tarihe kadar geçen süreleri borçlanabilecekleri sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışmada her ne kadar uygulamada karşılaşılan bazı sorunlara ve çözüm önerilerine yer verilmişse de esas itibarıyla konuya ilişkin tartışmaları tamamen sona erdirmek ve mavi kart hamillerinin yararlanabileceği/yararlanamayacağı hakları açıklığa kavuşturmak ihtiyacı bulunduğu açıktır. Bu amaçla, kanun koyucunun ya 5901 sayılı TVK'nın 28. maddesinde revizyona gitmesi veya YUKK'da olduğu gibi ilgili kanunlarda mavi kart hamillerinin durumunu özel olarak düzenlemesi ya da mavi kart hamillerine ilişkin özel bir kanun hazırlaması yerinde olacaktır.

81 Benzer yönde görüş için bkz: YHGK, 10-210/240, 28.04.2010 karşı oy yazısı.

82 Seyfullah Edis, *Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri* (5th edn, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları 1993) 177-178; Jale Akipek, Turgut Akıntürk and Derya Ateş, *Türk Medeni Hukuku, Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku* (16th edn, Beta 2020) 98.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Bibliyografya/Bibliography⁸³

Acun Mekengeç M, ‘Türk Hukukunda Teminat Gösterme Yükümlülüğü’, 37 (2) *MHB*, 1- 33.

Akipek J, Akıntürk T and Ateş D, *Türk Medeni Hukuku, Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku*, (16th edn, Beta 2020).

Altıntaş E H, “Doğumla Türk Vatandaşı Olup Çıkma İzni ile Türk Vatandaşlığından Ayrılan Kişilerin (Mavi Kart Hamillerinin) Sosyal Güvenlik Hakkı” (2019) 2, *YBHD* 391- 434.

Altuğ Y, *Devletler Hususi Hukukunda Yargı Yetkisi* (2nd edn Sermet 1979).

Arıcı K, Sosyal Sigortaların Genel Hükümleri ve Türleri, Yargıtay’ın İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi Semineri 2017 (2019) 497-549.

Aybay R, *Vatandaşlık Hukuku* (İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 2004).

Aydın U, Sosyal Sigortaların Genel Hükümleri ve Türleri, Yargıtay’ın İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi Semineri 2015 (2017) 557-869.

Aygül M, “Vatandaşlığı Çıkma İzni Alarak Kaybedenlerin Kamu Görevine Girme Yasağı” (2010) 14(1) *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 31-60.

Can H and Tuna E, *Mavi Kartlı Yabancılar* (Adalet 2018).

Çalışkan Z, *Milletlerarası Usul Hukukunda Teminat* (Vedat 2011).

Çataklı A O, ‘Şahsî Eşyayı Gümrük Vergilerinden Muaf Olarak Serbest Dolaşıma Sokmak İçin Türk Vatandaşlığı Şartı ve Yabancıların Durumu’ (2020) 7(22) *Gümrük Ticaret Dergisi* 12-31.

Çelikel A and Erdem B B, *Milletlerarası Özel Hukuk* (16th edn, Beta 2020).

Çelikel A and Öztekin Gelgel G, *Yabancılar Hukuku*, (24th edn, Beta 2018).

Çiçekli B, “Türk Vatandaşlığından İzin Alarak Çıkma” (2000) 4 *Ankara Barosu Dergisi* 63-75 (Çıkma).

Çiçekli B, *Yabancılar ve Mülteci Hukuku* (6th edn, Seçkin 2016) (Yabancılar).

Çörtoğlu Koca Sema, ‘Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Uyarınca Yabancıların Türkiye’de İkameti ve Uzun Dönem İkamet İznine İlişkin Değerlendirmeler’ 2016 (2) *Ankara Barosu Dergisi* 43-88.

Doğan V, *Milletlerarası Özel Hukuk* (5th edn, Savaş 2019) (MÖH).

Doğan V, *Türk Vatandaşlık Hukuku* (5th edn, Savaş 2017) (Vatandaşlık).

Doğan V, *Türk Yabancılar Hukuku* (5th edn, Savaş 2020) (Yabancılar).

Donay S, “Suçluların İadesinde Yeni Gelişmeler” (2011) 50 *Journal of Istanbul University Law Faculty* 239-274.

Edis S, *Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri* (5th edn, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları 1993).

Ekşi N, *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku*, (5th edn, Beta 2018).

83 Bir den çok eserinden yararlanılan yazarlara yapılan göndermelerde kullanılan kısaltmalar parantez içinde gösterilmiştir.

- Erdem B B, *Türk Vatandaşlık Hukuku* (Beta 2010).
- Erten R, *Türklerin Kişi Hallerine İlişkin Davalarda Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi (MÖHUK m. 41)* (Yetkin 2017).
- Ertürk Ş, Sosyal Sigortaların Genel Hükümleri ve Türleri, Yargıtay'ın İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi Semineri 2016 (2018) 745-1027.
- Ganiyeva S, "Mavi Kartlıların Türkiye'de Görülen Boşanma Davalarında Uygulanacak Hukuk" (2017) 23 (2) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 361-388.
- Güngör G, *Tabiiyet Hukuku Gerçek Kişiler-Tüzel Kişiler-Şeyler* (7th edn, Yetkin 2019).
- Güngör G, *Türk Milletlerarası Özel Hukuku* (Yetkin 2021).
- Karademir E, "Türk Hukukunda Çifte/Çok Vatandaşlıktan Kaynaklanan Sorunlar" (2018) 20 (1) Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 239-264.
- Kavafoğlu N, Türk Vatandaşlığını Çıkma İzni ile Kaybeden Mavi Kart Sahibi Kişiler, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (2020 Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Kuşcu D, 'Yargıtay Kararları Işığında Milletlerarası Usul Hukukunda Yabancılik Teminatından Kaynaklanan Problemler' (2021) 4 (2) Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 324-346.
- Nomer E, *Türk Vatandaşlık Hukuku* (25th edn, Filiz 2018).
- Özkan I and Tütüncübaşı U, *Uluslararası Usul Hukuku* (Adalet 2017).
- Sargın F, *Yabancı Gerçek Kişilerin Türkiye'de Taşınmaz Mal ve Sınırlı Ayni Haklardan Yararlanmaları* (Yetkin 1997).
- Sümer H H, *Sosyal Güvenlik Hukuku*, (Seçkin 2020).
- Şanlı C, Esen E and Ataman Figanmeşe İ, *Milletlerarası Özel Hukuk* (9th edn, Beta 2021).
- Tarman Z D, 'Türk Vatandaşlığından Ayrılan ve Yurtdışında Yaşayanların Özel Hukukî Statüsü' Vatandaşlık, Göç- Mülteci ve Yabancılar Hukukundaki Güncel Gelişmeler (2010) 206-230.
- Turan T and Tanrıbilir F B, *Vatandaşlık Hukuku* (4th edn, Yetkin 2017).
- Turhan F, "Cezaî Konularda Uluslararası Adli İş Birliği Kanununa Göre İadenin Kabul Edilebilirlik Koşulları: Doktrin ve Uluslararası Gelişmeler Işığında Bir Değerlendirme" (2018) 8 (2) SDÜHFD 1-87.
- Turhan T, 'Türk Vatandaşlığından Çıkanların Hakları' (1997) 46 Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 41-65.
- Tütüncübaşı U, 'Milletlerarası Usul Hukukunda Teminat Gösterme Yükümlülüğü' (2010) 12(2) Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 183-223 (Teminat).
- Tütüncübaşı U, 'Türk Vatandaşlığından Çıkma ve 6304 Sayılı Kanun Kapsamında Türk Vatandaşlığından Çıkanların Hakları (Yeni "Mavi Kart" Uygulaması)' (2011) 13 (2) Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 153-194 (Mavi Kartlılar).
- Ulutaş A, "Suçluların Geri Verilmesinde Vatandaşlığın Rolü ve Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun 28'inci Maddesinin Geri Verme Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi" (2011) 4 Ankara Barosu Dergisi 177-210 (İade).
- Ulutaş A, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında Suçluların Geri Verilmesi* (Türkiye Barolar Birliği Yayınları 2012) (İnsan Hakları).
- Uşan F, Sosyal Sigortaların Genel Hükümleri ve Türleri Açısından Yargıtay'ın 2011 Yılı Kararlarının Değerlendirilmesi, Yargıtay'ın 2011 Yılı İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi Semineri 2012 (2013) 329-526.
- Yeşiloğlu Çoban G, 3201 Sayılı Kanun ve Sosyal Güvenlik Sözleşmeleri Çerçevesinde Hizmet Borçlanması (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi 2019).